

CİLT 1

KIŞ 1414/1993

SAYI 2

İSLÂMÎ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

inkılâb

Vahiy ve Siyaset Felsefesi: Bilginin İslâmîleştirilmesi Ne Demektir?*

Charles E. Butterworth**

Bu çalışma, klâsik dönem İslâm siyaset felsefesinin gelişimi üzerine sürdürmekte olduğum bir araştırmanın tanıtılmasıdır. İddiam, bu geleneğin (dönemin) daha iyi anlaşılmasının, mevcut İslâm fundamentalizmi, İslâm'da ihya hareketleri gibi tartışmalara yeni bir bakış açısı kazandıracığıdır. Vahye dayanan İslâm hukuku yapılarına daha büyük bir bağlılığa olan coşkulu ve yaygın talebin arkasında, son derece önemli ve temel nitelikte olan "ilâhî vahyin siyanette de rehberlik edebilmesi için nasıl anlaşılması ve tefsir edilmesi gerektiği" meselesi vardır. İslâm siyaset felsefesini geliştirenler doğrudan doğruya bu meseleyi ele almakta ve böyle yapmakla çağdaş müslüman aktivistlerin, İslâm ile ilgilenen âlimlerin ve genel olarak düşünen her insanın dikkatini çekmektedirler. Bunlar, meseleyi önfikirsiz ve doğrudan ele aldıkları için, dinî inanç ve siyasî uygulama arasındaki ilişki hakkında açık bir şekilde düşünebilmektedirler. Netice itibarıyla, dinî ve kültürel geçmişimiz ve dayanaklarımız ne olursa olsun, onların öğretilerinden ziyadesiyle istifade edebiliriz.

Müslüman âlimler âcil addettikleri konular üzerinde tartışmakla meşgulken, gayelerimden biri de, modern sosyal bilimler üzerinde yeniden yoğunlaşmaktır. Son zamanlarda, İslâmî uyanışın Ortadoğu ve Batı rejimlerine karşı teşkil ettiği tehlike kadar başarılarıyla da ilgili birçok rapor ve tahminler görülmektedir. Bu tür çalışmalar sürekli olarak dikkati İslâmî kurallar ve uygulamalara daha çok

---

* Charles E. Butterworth, "Revelation and Political Philosophy: What Is Islamization of Knowledge?," *AJISS*, Vol. 10, No. 2 (Summer 1993), ss. 249-250.

** Charles Butterworth, University of Maryland (College Park, Maryland)'da yönetici profesördür.

yönelten *ile* konuşmaktan ziyade *hakkında* konuşurlar; bunlar “onlar” ve “onların değerleri”ne karşı “biz” ve “bizim değerlerimiz” tutumunu öngörürler ve kuvvetlendirirler. Bu durum, sadece zıtlaşma ve yanlış anlamayı beslemekle kalmayıp, müslümanların bu karmaşık olguya nasıl yaklaştıklarını da gözden uzak tutar.

Batıda eğitim görmüş Müslümanlar, neredeyse on yıldır Batı ilminin, özellikle de sosyal ilimlerin, geleneksel İslâmî ilimler üzerinde nasıl bir etki yaptığını, İslâmî ilimlerin de Batı ilmini nasıl zenginleştirdiğini araştırmaktadırlar. Bu çalışmalar, Şeriat'ın tatbiki isteğinin altındaki probleme en üst seviyede eğilir ve kültürlerin karşılıklı olarak birbirlerini bir suretle anlamayı başarmaları için çağdaş en iyi imkânı teşkil ederler. Yine bu çalışmalar, Batı ve İslâm kültürüyle ilgilenenlere başka bir kültürü daha derinliğine araştırıp keşfetmeleri ve böylece diğer kültürleri ve kendi kültürlerini daha iyi anlayabilmeleri için yegane fırsatı teşkil ederler.

Diğer bir gayem de, İslâm'ın klâsik dönemindeki filozofların vahyi nasıl anladıklarını ve onun zahîrî tecellîsi olan nübüvvetin siyasî hayata etkisini araştırmaktır. Bu arada, âlimlerin çoğu Farabi, İbn-i Sina (Avicenna) ve İbn-i Rüşd'ün (Averroes) siyaset felsefesine yaptıkları önemli katkıları kabul ederken, pek azı Kindî ve Razi'ye dikkat çekmektedir. Kindî ve Razi'nin Socrates, Plato ve Aristo hakkındaki düşünceleri daha sonraki felsefi araştırmalara temel bir çerçeve sağladığı için onlarla başlıyorum. Anladığım kadarıyla, bu düşünürlerin seleflerinin öğretilerini gözden geçirip onlarda değişiklikler yapan Farabi ile, sırası gelince onu gözden geçiren İbn-i Sina ve onun öğretilerini de bir dereceye kadar aslına irca eden İbn-i Rüşd arasında bir tür diyalog devam etmiştir.

Hem Batılı hem de Müslüman düşünürlerin, siyasî sistem ve istikrar, şahsa ait olanla kamuya ait olan ve dinî inanç ile cemaat doktrini ayrımları ile ilahî vahiy hakkındaki yaklaşımlarını yeniden düşünmeleri her zamankinden daha çok gereklidir. İslâm hakkında bir Müslüman âlim kadar bilgili olduğumu öne sürmek haddini bilmezlik olur; fakat İslâm kültürünün bu harareti tartışmanın merkezini teşkil eden son derece önemli bir kısmı hakkında pek çok şey de bilmekteyim. İslâm siyaset felsefesinin gelişimi hakkındaki analizime, anahatları burada çizilen çerçeve içerisinde şekil verilmiştir ki, bu da Batılı meslektaşlarımızla Batılı olmayan meslektaşlarımız arasında başlatılması gereken diyaloga doğru atılmış önemli bir adım olacak hizmette bulunmaktadır.

Çeviren: Akif Demirci